

XI	.....	یشگفتار
XII	.....	کلیده
۱	.....	قدمه
فصل اول: آشنایی مختصر با مبانی موسیقی		
۵	.....	صوات موسیقایی
۵	.....	فاصله‌ی موسیقایی
۶	.....	موزش نت خوانی
۶	.....	۱. خط‌های حامل
۶	.....	۲. نام نت‌ها
۷	.....	۳. کلید
۸	.....	۴. خط‌های تکمیلی
۹	.....	۵. فاصله‌ی اکتاو(هنگام)
۹	.....	۶. پهنه‌ی صوتی
۱۰	.....	۷. واحد سنجش فاصله در موسیقی
۱۰	.....	۸. انواع نیم پرده
۱۰	.....	• کروماتیک
۱۰	.....	• دیاتونیک
۱۰	.....	۹. دیرند یا کشش زمانی نت‌ها
۱۳	.....	۱۰. نشانه‌های دیگر برای کشش‌ها
۱۴	.....	۱۱. سکوت‌ها
۱۵	.....	۱۲. نشانه‌های تغییر دهنده دیگر
۱۸	.....	۱۳. نشانه‌های ترکیبی
۱۹	.....	۱۴. نشانه‌ی تغییر اکتاو
۲۰	.....	وزن در موسیقی
۲۰	.....	۱. ضرب
۲۲	.....	۲. میزان
۲۴	.....	۳. نشانه‌های تکرار میزان
۲۵	.....	۴. انواع میزان
۲۵	.....	• میزان‌های ساده

Shiraz-Beethoven.ir

- ۲۷ ..... • میزان‌های ترکیبی
- ۲۸ ..... • میزان‌های لنگ
- ۲۹ ..... ۵. وزن خوانی میزان‌های ساده
- ۳۶ ..... ۶. وزن خوانی میزان‌های ترکیبی
- ۳۷ ..... • آشنایی با میزان $\frac{6}{8}$
- ۳۹ ..... • آشنایی با میزان $\frac{6}{16}$

➤ فصل دوم: آموزش نوازندگی تار

- ۴۳ ..... ۱. اجزای تشکیل دهنده‌ی ساز تار
- ۴۴ ..... ۲. تار مرتعش
- ۴۵ ..... ۳. آموزش اِکول
- ۴۵ ..... ➤ طرز نشستن و به‌دست گرفتن ساز
- ۴۷ ..... ➤ گرفتن مضراب
- ۴۸ ..... ➤ شیوه مضراب زدن
- ۵۰ ..... ➤ شیوه گذاشتن دست چپ روی دستان‌های ساز

- ۵۲ ..... ۴. نحوه‌ی کوک کردن تار
- ۵۳ ..... طرز گرفتن گوشه‌های تار
- ۵۴ ..... ترتیب کوک سیم‌ها
- ۵۶ ..... تکنیک‌های مضراب

بخش اول

- ۵۶ ..... ۱. مضراب راست
- ۵۶ ..... ۲. مضراب چپ
- ۵۸ ..... ۳. نشانه‌های انگشت‌گذاری
- ۵۸ ..... ۴. دستان اول (پوزیسیون رِ)
- ۶۰ ..... • سیم زرد
- ۶۱ ..... • سیم سفید

بخش دوم

- ۶۲ ..... ۱. مضراب ریز
- ۶۳ ..... ۲. ترمولو
- ۶۳ ..... • ریز ترمولوی دولانچنگ
- ۶۴ ..... ۳. حرکت عرضی روی دسته‌ی ساز
- ۶۶ ..... ۴. آشنایی با پرده‌های سیم بم (دستان اول)

۶۷	.....	۵. گام در موسیقی
۶۸	.....	۶. چند نوع مضراب ترکیبی
۶۸	.....	۷. چهارمضراب
۷۰	.....	بخش سوم
۷۰	.....	۱. پیش درآمد
۷۰	.....	• ریز ترمولوی سه‌لاچنگ
۷۱	.....	۲. دستان دوم (پوزیسیون می)
۷۳	.....	۳. اجرای لگاتو
۷۵	.....	بخش چهارم
۷۵	.....	۱. نت پدال
۷۶	.....	۲. دستان سوم (پوزیسیون فا)
۷۷	.....	• ریز ترمولوی سه‌لاچنگ در میزان ترکیبی
۷۸	.....	۳. دستان چهارم (پوزیسیون سل)
۷۸	.....	۴. هفت ضربی
۷۹	.....	بخش پنجم
۷۹	.....	۱. تکنیک شلال
۸۰	.....	• اختصارنویسی مضراب شلال
۸۱	.....	۲. دستان پنجم (پوزیسیون لا)
۸۱	.....	۳. تکنیک دُرآب (۱)
۸۲	.....	• ریز ترمولوی چهارلاچنگ
۸۳	.....	۴. اجرای لگاتو
۸۵	.....	بخش ششم
۸۵	.....	۱. حرکت طولی روی دسته ساز
۸۵	.....	۲. آموزش تغییر پوزیسیون
۹۰	.....	۳. تکنیک دُرآب (۲)
۹۲	.....	۴. گوشه و انواع آن
۹۵	.....	بخش هفتم
۹۵	.....	۱. تکنیک تکریر
۹۶	.....	۲. تکریر کوتاه
۱۰۲	.....	بخش هشتم
۱۰۲	.....	۱. تکنیک تریل

Shiraz-Beethoven.ir

۱۰۴	.....	تکیه	۲
۱۰۷	.....	ویبراسیون ریز و درشت	۳
۱۰۸	.....	پژواک	۴
۱۰۹	.....	گزش	۵
۱۰۹	.....	گزش وارونه	۶
۱۱۱	.....	خفه کردن	۷

Shiraz-Beethoven.ir

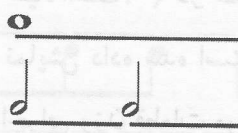
۱۱۳	.....	بخش نهم	
۱۱۴	.....	۱. کندن	۱
۱۱۵	.....	۲. پنجه کاری کامل	۲
۱۱۶	.....	۳. پنجه کاری ناقص	۳
۱۱۶	.....	۴. پنجه کاری ساده	۴
۱۲۰	.....	۵. هشت ضربی	۵
۱۲۲	.....	بخش دهم	
۱۲۲	.....	تمرین های گوناگون برای تقویت انواع مضراب:	
۱۲۲	.....	۱. تمرین های کرشمه	۱
۱۲۵	.....	۲. زنگوله ی رضوی در دستگاه شور	۲
۱۲۶	.....	۳. تمرین ابوعطای می کرن، اثر نصرالله زرین پنجه	۳
۱۲۷	.....	۴. تمرین دشتی لا، اثر نصرالله زرین پنجه	۴
۱۲۸	.....	۵. تمرین دشتی ۲، اثر حسین علیزاده (قسمت اول)	۵
۱۲۹	.....	۶. تمرین بیات کرد، اثر حسین علیزاده (قسمت اول)	۶
۱۳۰	.....	۷. تمرین دشتی ۲، اثر حسین علیزاده (قسمت دوم)	۷
۱۳۱	.....	۸. تمرین بیات کرد، اثر حسین علیزاده (قسمت دوم)	۸
۱۳۲	.....	۹. تمرین دشتی ۳، اثر حسین علیزاده	۹
۱۳۳	.....	۱۰. تمرین بیات کرد، اثر حسین علیزاده (قسمت سوم)	۱۰
۱۳۴	.....	۱۱. تمرین آرپژ در اصفهان سه گاه، اثر حسین مهرانی (قسمت اول)	۱۱
۱۳۵	.....	۱۲. تمرین آرپژ در اصفهان سه گاه، اثر حسین مهرانی (قسمت دوم)	۱۲
۱۳۶	.....	۱۳. تمرین آرپژ در اصفهان سه گاه، اثر حسین مهرانی (قسمت سوم)	۱۳

یکدیگر می‌سنجند^۱. (برای مثال ممکن است در یک ملودی دیرند یک نت دو برابر نت قبلی و یک چهارم نت بعدی‌اش باشد.) می‌دانیم که در نت‌نویسی ارتفاع نت‌ها با موقعیت آنها روی حامل معین می‌شود، اما دیرند آنها با شکل‌های مختلف نت‌ها نمایش داده می‌شود. اکنون با شکل‌های مختلف نت‌ها، که هر یک نمایشگر دیرند معینی است، آشنا می‌شوید.

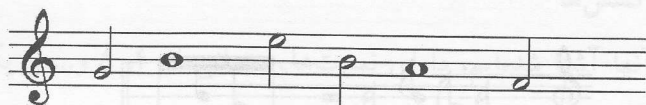
• **گرد (♯):** نت گرد در موسیقی طولانی‌ترین دیرند را داراست و دیرند سایر نت‌ها را با آن می‌سنجند^۲. در واقع سایر دیرندها با عددی که نماینده نسبت زمانی آنها با گرد است، نمایش داده می‌شود و دیرند نت گرد عدد ۱ (یعنی واحد) است. در شکل زیر چند نت با ارتفاع‌های گوناگون، ولی با دیرند مساوی (گرد)، نشان داده شده است:

• **سفید (♮):** دیرند نت سفید نصف نت گرد است و بنابراین با نسبت عددی $\frac{1}{2}$ مشخص می‌شود. برای درک بهتر نسبت زمانی سفید و گرد، فرض کنید نت گرد ۴ ثانیه طول بکشد. در این صورت دیرند هر نت سفید ۲ ثانیه خواهد بود، یعنی زمان دو نت سفید به اندازه یک نت گرد است.

در شکل بعد، تعدادی نت سفید و گرد همان‌طور که می‌بینید، در برخی موارد دُم نت‌های سفید رو به بالا و در موارد دیگر رو به پایین است. معمولاً هنگامی که نتی بالاتر از خط سوم حامل باشد، برای زیبایی بیشتر دُم آن را رو به پایین رسم می‌کنند که این تغییر جهت، هیچ تغییری در ارتفاع و دیرند نت ایجاد نمی‌کند. (این امر در مورد نت‌های دیگری که دارای دُم هستند نیز صادق است، مانند سیاه و چنگ و ...)

• **سیاه (♣):** دیرند نت سیاه $\frac{1}{4}$ گرد (و در نتیجه $\frac{1}{4}$ سفید) است. یعنی دیرند چهار نت سیاه به اندازه یک نت گرد است:

^۱ در صفحات بعد خواهیم دید که برای سنجش زمان در موسیقی، واحدی به نام «ضرب» وجود دارد که البته مفهوم ویژه‌ای دارد.

^۲ البته دیرند دیگری به نام «گرد مضاعف» نیز وجود دارد که به‌ندرت در نت‌نویسی به کار می‌رود و شکل آن چنین است: ♯♯

دوضربی	سه ضربی	چهارضربی	
$\frac{2}{2}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{4}{2}$	هر ضرب یک سفید
$\frac{2}{4}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{4}{4}$	هر ضرب یک سیاه
$\frac{2}{8}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{4}{8}$	هر ضرب یک چنگ

• میزان‌های ترکیبی

در میزان‌های ترکیبی، دیرند هر ضرب یک نت نقطه‌دار است. به همین دلیل نیز در این گونه میزان‌ها می‌توان هر ضرب را به‌طور طبیعی به ۳، ۶، ۱۲ یا ... قسمت «مساوی» تقسیم کرد. برای مثال، اگر هر ضرب یک سیاه نقطه‌دار باشد، می‌توان آن را به‌صورت ۳ چنگ، ۶ دولاچنگ یا ۱۲ سه‌لاچنگ اجرا نمود.

یافتن مشخصات میزان موردنظر از روی نشانه میزان، در انواع ترکیبی و ساده کمی متفاوت است. در میزان‌های ترکیبی، عدد بالایی را باید بر ۳ تقسیم کنیم تا تعداد ضرب‌ها به‌دست آید. برای نمونه هرگاه عدد بالایی ۶ باشد، یعنی میزان مورد نظر دوضربی است و اگر ۹ باشد، نشان‌دهنده میزان سه‌ضربی است و به همین ترتیب... به عبارت دیگر، اگر بخواهیم یک میزان ترکیبی چهارضربی را نمایش دهیم، باید برای عدد بالایی ۱۲ را انتخاب کنیم.

می‌دانیم که در میزان‌های ساده، عدد پایینی نمایشگر دیرند یک نت نسبت به نت گرد است. برای مثال، عدد ۸ نشان‌دهنده نت چنگ است. اما در میزان‌های ترکیبی، برای یافتن دیرند هر ضرب باید این نت را سه‌برابر کنیم، یعنی هر ضرب برابر است با سه چنگ یا یک سیاه نقطه‌دار.

اکنون برای نمونه می‌خواهیم میزان $\frac{9}{16}$ را تعریف کنیم. عدد بالایی ۹ است، پس تعداد ضرب‌ها از رابطه زیر به‌دست می‌آید: $3 = 9 \div 3$ و میزان مورد نظر سه‌ضربی است. اما عدد پایینی نشان‌دهنده دولاچنگ است (هر دولاچنگ یک‌شانزدهم گرد است)، پس هر ضرب برابر است با سه دولاچنگ که اگر بخواهیم آن را با یک نت بیان نماییم، چنگ نقطه‌دار به‌دست می‌آید. اکنون می‌توانیم میزان فوق را به این ترتیب تعریف کنیم:

« $\frac{9}{16}$ میزانی است ترکیبی و سه‌ضربی، که هر ضرب آن معادل یک چنگ نقطه‌دار است.»

در جدول زیر متداول‌ترین میزان‌های ترکیبی برحسب دیرند هر ضرب و تعداد ضرب‌های هر میزان

طبقه‌بندی شده است:

دوضربی	سه ضربی	چهارضربی	
$\frac{6}{4}$	$\frac{9}{4}$	$\frac{12}{4}$	هر ضرب یک سفید نقطه‌دار
$\frac{6}{8}$	$\frac{9}{8}$	$\frac{12}{8}$	هر ضرب یک سیاه نقطه‌دار
$\frac{6}{16}$	$\frac{9}{16}$	$\frac{12}{16}$	هر ضرب یک چنگ نقطه‌دار

۱. حرکت طولی روی دسته‌ی ساز

هنگامی که دست چپ ما در یک دستان و روی یک سیم قرار می‌گیرد، می‌توانیم حداکثر چهار نت را روی آن سیم بنوازیم (سه نت با سه انگشت و یک نت دست‌باز). حال اگر بخواهیم نت‌های بیشتری را که در دستان‌های دیگر ساز قرار دارند بنوازیم، باید دست را در طول دسته‌ی ساز حرکت دهیم. به این حرکت، حرکت طولی می‌گوییم و برای اجرای آن باید کل دست را بدون تغییر دادن فاصله‌ی انگشتان، روی پرده‌ها جابه‌جا کنیم. (یعنی یک انگشت را جای انگشت قبل یا بعد نگذاریم، بلکه هر سه انگشت را با هم به دستان جدید انتقال دهیم).

۲. آموزش تغییر پوزیسیون

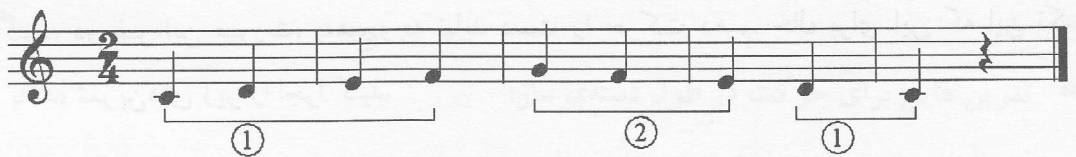
برای اجرای جمله‌های موسیقی، همیشه زیرترین نت را با انگشت سوم اجرا می‌کنیم. در نتیجه انگشت اول روی فاصله‌ی سوم پایین‌تر از زیرترین نت قرار می‌گیرد. بنابراین همیشه به پوزیسیونی که یک فاصله‌ی سوم از زیرترین نت پایین‌تر است حرکت می‌کنیم. قبل از حرکت به هر پوزیسیون، باید به جایگاه انگشتان و حرکت آن‌ها روی دسته‌ی ساز برای نواختن یک فراز از یک جمله توجه کرد برای مثال اگر قرار است نت‌های ر، می، فا و سل پشت سرهم نواخته شوند شیوه‌ی صحیح انگشت‌گذاری این است که بعد از نواختن نت "ر" بلافاصله به پوزیسیون "می" برویم و به عبارت دیگر قانون اول انگشت‌گذاری این است که وقتی به پوزیسیون می برویم که نت دست‌باز دو و نت ر اجرا شده باشند و حال بخواهیم نت‌های می و فا و سل را اجرا کنیم. به عبارتی وقتی پوزیسیون عوض شود که دیگر به نت‌های پوزیسیون قبل نیازی نداشته باشیم.

• مثال ۱: در اینجا یک نمونه انگشت‌گذاری درست و یک نمونه انگشت‌گذاری نادرست را می‌بینید:

درست:

نادرست:

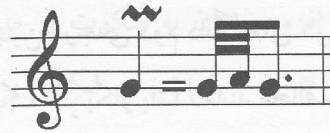

توضیح: در شکل بالا، عددهای ۱ و ۲ پوزیسیون‌ها را مشخص می‌کنند.

نکته: در واقع در تمرین تکیه هر دو نت را با یک مضراب اجرا می‌کردیم و در تمرین پژواک، هر چهار نت را با یک مضراب اجرا می‌کنیم.

۵. گزش^۱

این تکنیک با نشانه‌ی نمایش داده می‌شود و به معنی اجرای نت اصلی و بلافاصله اجرای نت دیاتونیک بعدی (بالا تر) و سپس بازگشت به نت اصلی است. به صورت زیر:

۶. گزش وارونه^۲

این تکنیک، همان‌طور که از نامش پیداست، برعکس تکنیک گزش و به معنی اجرای نت اصلی و بلافاصله اجرای نت دیاتونیک قبلی (پایین تر) و سپس بازگشت به نت اصلی است. تفاوت نشانه‌ی آن با نشانه‌ی گزش فقط خطی عمودی است که از وسط آن می‌گذرد: و آن را با نشانه‌ی نیز نمایش می‌دهند. در تصویر زیر شیوه‌ی نگارش و اجرای این تکنیک را می‌بینید:

نکته: نشانه‌های گزش و گزش وارونه نیز روی نت مورد نظر و در بالای حامل قرار می‌گیرند. در نمونه‌های زیر با طرز اجرای این دو نشانه و استفاده از نشانه‌های عَرَضی به همراه آنها آشنا می‌شوید.

